Myndigheten för civilt försvar

651 81 Karlstad

Förslag till föreskrifter och allmänna råd om utbildning av totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt i det civila försvaret

(**MCF 2026-16175**)

Försäkringskassan bedömer att de föreslagna föreskrifterna och allmänna råden inte berör eller påverkar myndighetens verksamhet och har inga synpunkter att lämna ur det perspektivet.

Försäkringskassan bedömer dock att det finns vissa rättsliga oklarheter och att föreskrifterna, råden och konsekvensutredningen skulle vinna på att ses över ytterligare ur rättsligt perspektiv.

Exempelvis saknar Försäkringskassan en närmare analys av hur de aktuella föreskrifterna förhåller sig MCF:s rätt enligt 9 kap. 1 § 3 förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt att meddela verkställighetsföreskrifter avseende *utbildningens längd och genomförande* för totalförsvarspliktiga som ska fullgöra civilplikt i det civila försvaret. Verkställighetsföreskrifter får inte tillföra något väsentligen nytt och får inte heller medföra några nya skyldigheter för enskilda (jfr Statsrådsberedningens promemoria 2025:5 Myndigheternas föreskrifter). Det är enligt Försäkringskassans bedömning inte tydligt att ålägganden för utbildningsansvariga och/eller bemanningsansvariga att tillhandahålla fritidsaktiviteter och att utfärda civilpliktsbetyg ryms inom det aktuella bemyndigandet. De jämförelser som i konsekvensutredningen görs med det som gäller för värnpliktiga framstår inte som helt adekvata eftersom de rättsliga förutsättningarna skiljer sig åt. Exempelvis är det Försvarsmakten själv som svarar för fritidsaktiviteterna för värnpliktiga och för utfärdandet av värnpliktsbetyg. För värnpliktsbetygen finns dessutom rättsligt stöd i förordningen (2015:613) om militär grundutbildning.

Ett annat exempel är att 5 § i de föreslagna föreskrifterna synes strida mot 5 kap. 4 § andra stycket lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Enligt den senare bestämmelsen ska grundutbildningen genomföras i en följd, om det inte för vissa befattningar finns särskilda skäl att genomföra den i omgångar. Även om det, som MCF lyfter fram i konsekvensutredningen, finns en proposition med förslag om att ändra den aktuella lagregeln så har dessa förslag varken beslutats eller trätt i kraft. I MCF:s konsekvens-utredning anges att de föreslagna föreskrifterna behöver träda i kraft så snart som möjligt men det förs inget resonemang om den normkonflikt som skulle uppstå om föreskrifterna träder i kraft innan (den eventuella) lagändringen.

Ytterligare ett exempel är 24 § i de föreslagna föreskrifterna, om att civilpliktsbetyget ska delges den enskilde innan grundutbildningen avslutas. Det kan övervägas om delgivning är nödvändigt i detta sammanhang eller om det kan räcka att betyget skickas till den civilförsvarspliktige i de fall då det av någon anledning inte är möjligt att lämna över betyget på utbildningsplatsen. För övrigt noterar Försäkringskassan att det föreslagna allmänna rådet till 24 § inte är utformat som en rekommendation utan som ett ska-krav och att det tycks handla om något delvis annat än föreskriften.

I konsekvensutredningen konstaterar MCF att betygsättning utgör myndighetsutövning. Försäkringskassan saknar dock i det remitterade underlaget en analys av vad detta innebär, t.ex. avseende förvaltningslagens tillämplighet och överklagandeförbudets förenlighet med gällande rätt. Eftersom delar av den föreslagna betygssättnings-processen (tillhandahållande av ”betygsunderlaget”) tycks kunna utföras av en enskild utbildningsanordnare kan det också vara relevant att analysera hur förslaget förhåller sig till kravet på lagstöd för att överlämna myndighetsutövning till enskilda (12 kap. 4 § regeringsformen).

Försäkringskassan noterar också vissa formuleringar som bör förtydligas, t.ex. om att civilpliktsbetyget ”ska läsas tillsammans med den befattning mot vilken bedömningen är gjord” (förslaget till 22 §) och att bedömningen av den totalförsvarspliktiges färdigheter bör ”ske så nära den totalförsvarspliktige som möjligt” (allmänna rådet till 24 §).

Beslut i detta ärende har fattats av rättschef Ingrid Utne i närvaro av områdeschef Annacarin Rathsman och rättslig expert Pernilla Keinestam Lindell, den senare som föredragande.

Ingrid Utne

Pernilla Keinestam Lindell